

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

De Heere verlost

“en hij zat bij een waterput”

Exodus 2:15a

Hij -, dat is Mozes. Hij zit dus bij een waterput. Dat verbaast. In heel Egypteland werd geen waterput gevonden. Daar dronk men uit de Nijl. Mozes is dus niet meer in Egypte. Hij is ver buiten Egypte. Hij is in het land Midian.

We begrijpen het niet. Mozes was uit het koninklijke paleis gegaan. Zo'n veertig jaar lang had hij de weelde ervan beleefd. Maar er was een dag gekomen dat hij de paleisdeur achter zich dicht trok. De Hebreeënbrief geeft duidelijk aan de beweegredenen. 't Was een geloofsdaad. De vrucht van de wedergeboorte openbaarde zich. Daardoor verkoos hij liever met het volk van God kwalijk behandeld te worden dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben. De versmaadheid om Christus' wil achtte hij meerdere rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte. Want hij zag op de vergelding des loons.

We zouden verwacht hebben dat kroonprins Mozes nu medeslaaf zou zijn geworden, gebukt bij de tichelovens en voortgedreven tot de arbeid door Egyptische drijvers. Maar het ging anders. Er had geen eenwording met het volk van God plaats. Terwille van zijn leven moest hij op de vlucht. Want farao had de opdracht gegeven om hem te zoeken en te arresteren en ter dood te brengen.

U weet wat er geschied was. Een Egyptische man die een Hebreeër mishandelde. Mozes zag het en de drift greep hem aan. Daar ging zijn vuist. De Egyptenaar viel dood neer. Toen de volgende dag twee Hebreeërs die met elkaar twistten. De vraag van

die ene aan Mozes: “wilt gij ook mij doden zoals gisteren die Egyptenaar door u werd gedood?” Toen sloeg de vrees en de schrik toe. De zaak was bekend geworden. Mozes bij die waterput in het land Midian, ver bij het volk van God vandaan.

Daar zit hij dan eenzaam. O zeker - de dochters van Rehuël komen om water te halen, en herders komen om hun kudde te drenken. Maar straks gaan ze weer heen, en blijft Mozes alleen achter. Hoe zal het gestormd hebben in zijn gemoed. In zo'n situatie is satan hoogst actief. Ik hoor hem al zeggen: “Mozes, je zag op de vergelding des loons, nu heb je je verdiende loon”. En: “Mozes, je kreeg dat volk van God zo lief, maar dat volk heeft je verraden. Ze willen je niet als verlosser. Je nam het voor dat volk op, je begeerde dat dat volk zich achter je zou scharen, maar ze moeten je niet”. En: “in de ogen van je God ben je nu een moordenaar, en daarom wil God niet meer van je weten”.

Zal Mozes daar bij die waterput niet geweend hebbend, treurend over zijn onbezonnen daad? Zal er niet geweest zijn het zelfverwijt: had ik maar niet...? Dit is zeker: elke weg ter verlossing is afgesloten. Naar de mens gesproken: radikaal en definitief. Er is geen ruimte daartoe meer over. Verlossing is de grootste onmogelijkheid geworden.

Hier zijn wegen die de Heere met al Zijn kinderen gaat. Het zijn wegen die ze gisteren en eergisteren niet geweten hebben. Vastgelopen en de onmogelijkheid van verlossing aan 's mensenkant ingeleefd.

De Heere heeft Mozes bij die waterput gebracht. Hij heeft hem daar in eenzaamheid gesteld. Mozes leert

daar. Hij krijgt hemels onderwijs. Welk? Wel - dit: niet Mozes door God, maar God door Mozes. Niet het bloed van de Egyptenaar zal bevrijden, maar het bloed van het lam. Bij die waterput blijft geen ruimte over voor de mens. Alleen voor God, voor de Heere Die Zijn volk verlost. Daar wordt geleerd: verlossing slechts van boven, uit God en door God. Verlossing door het wonder, door genade alleen, de genade van de barmhartige God. Mozes moet dat al meer leren, 40 jaar lang. Zijn enige verwachting wordt al meer de verlossing die van boven is. Als hij tachtig is dan roept God hem vanuit het brandende braambos dat niet verteerd wordt. Dan is er plaats voor het bloed van het lam.

Wij achten vandaag Egypte, de wereld zeer boos. We trekken ons terug in onze “Refo-bastions”. We kunnen menen daardoor der wereld dood te zijn. Maar het probleem is dat er geen onderscheid is tussen Egypte en Israël. We hebben beide dezelfde vader: Adam, de gevallen Adam. De wereld is niet slechts om ons heen, maar zit in ons, en Egypte's schuld is ook onze schuld. Beide hebben het oordeel verdiend.

Verlossing is noodzakelijk. Wie niet verlost wordt uit het diensthuis van wereld en zonde sterft straks met de wereld in de dag van het oordeel. O wereldling, o zondaar, hoor toch: er is verlossing door het bloed van het Lam. Jezus Christus, als het Lam Gods, heeft Zijn bloed gestort. Door Hem, in Hem is er verlossing, de van God gegeven verlossing in de nacht van het verderf. Zit dat bloed al aan de deurposten van uw hart?

Leert de Heere ook u dat de verlossing alleen uit en door Hem is? We willen zo graag mogelijkheden bij ons en in ons zoeken en vinden. Echter - we liggen zo verloren dat die er niet zijn. De Heere ijvert voor Zijn eer. Daarom gaan al onze leunsels en

steunsels ondersteboven. Als Mozes eenzaam bij de waterput dan kunnen wij denken: er is achteruitgang; 't was vroeger beter dan nu. Maar de Heere leert dat Hij verlost, Hij alleen.

vZ.

Van de administratie

In de afgelopen periode ontvingen we opgaven van 4 nieuwe abonnees en f 66,- aan giften.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

Dankdag voor gewas en arbeid

De jaarlijkse dankdag voor gewas en arbeid ligt weer achter ons. Ieder heeft reden tot danken. Maar mogen wij ook het rechte danken al kennen en beoefenen? Het wordt alleen gekend en beoefend, waar eigen rechteloosheid wordt ingeleefd. Waar het de beleving van het hart mag zijn alles verbeurd en verzondigd te hebben.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" opzenden naar: Ds. A. van Heteren, Bruijgomstraat 2, 4251 EP Werken-dam. Telefoon 01835-1113.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dan wordt het ondervonden dat de Heere heel veel nog genadiglijk verleend heeft. Het moge praktijk zijn of worden wat de apostel Paulus geschreven heeft aan de Efeziërs: "Dankende allen tijd over alle dingen God en den Vader in den Naam van onzen Heere Jezus Christus." Paulus schreef dit toen hij huisarrest had in Rome. Hij had een doorn in het vlees. Hij is gestenigd en geeseld geworden. Hij heeft gevangen gezeten in de gevangenis te Filippi in de ondersterkerker samen met Silas. Nadat zij vele slagen hebben gekregen waren zij daar in geworpen. Wat mochten zij daar doen? Zij uitten geen verwensingen en geen klachten. Maar zij zongen Gode lofzangen. Zij mochten den Heere danken, ook onder die omstandigheden. Dat is genade alleen. De Heere geve de ware dankbaarheid te betrachten in voor- en tegenspoed voor het eerst of bij vernieuwing.

Jubilea fam. Ds. Tanis

We willen Ds. en mevr. Tanis met kinderen en kleinkinderen van harte feliciteren en Gods onmisbare zegen toewensen ter gelegenheid van het veertig jarig huwelijk en de veertigjarige ambtsbediening. Er is geen stof tot roemen in de mens. Terecht geeft de kaart van de familie aan: "De trouw van de HEERE is groot." Wat heeft de

Heere veel gegeven in de achterliggende tijd. Veertig jaren voor elkaar gedragen en gespaard in de band van het huwelijk. We denken aan predikanten die op veel jongere leeftijd uit dit leven werden weggenomen. Veertig jaren het ambtelijke werk mogen doen vrijwel zonder onderbreking. Vanaf 1969 in de grote gemeente van Sliedrecht-C. Er zij ootmoedige dankbaarheid voor al datgene, wat de Heere heeft geschonken. Ondanks het omvangrijke werk in de eigen gemeente en ook op breder kerkelijk terrein hebben we de jaren door bijdragen van de hand van Ds. Tanis mogen ontvangen voor ons blad. Er zij ootmoedige erkentelijkheid voor al datgene wat geschonken is. De Heere moge Ds. Tanis, zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen verder gedenken in al wat nodig is. Moge de Heere de ambtelijke arbeid rijk zegenen.

Ds. G. Bouw

We leven mee met Ds. G. Bouw van Urk die het ambtelijke werk door ziekte niet kan uitoefenen. Het ziet er naar uit dat dit wel enige tijd kan duren. We hopen van ganser harte dat alles wat wordt aangewend gezegend mag worden. Sterke de Heere Ds. Bouw met allen die hem lief en dierbaar zijn. Hij gedenke ook de gemeente van Urk. AvH.

De confessie van Westminster (7)

Vorige keer zagen we hoe de Westminster Confessie de leer van de zekerheid des geloofs belijdt. Ze leert, dat hoewel een kind des Heeren geloof heeft, toch ook zeer wel mogelijk de zekerheid omtrent eigen zaligheid mist. De puriteinen hebben de gelovigen steeds opgewekt te staan naar de volle zekerheid des geloofs. In dit verband waarschuwt de Westminster Confessie zowel tegen valse gerustheid, als tegen een mysticistische zekerheid, die los staat van het Woord Gods.

De weg tot zekerheid van de zaligheid is het zien op Christus en op al de beloften van God, die in Christus ja en amen zijn. Gods kinderen moeten dit leren door de werking van Gods Geest. De Heilige Geest moet ons leren afzien van onszelf en op te zien naar Christus. De puriteinse theologie van de Westminster Synode roepen ons als het ware toe: "Ga naar de beloften toe en pleit daarop." De

heilszekerheid ligt in de beloften Gods, die verankerd zijn in het volbrachte werk van Christus. Dit is, zoals we zagen de primaire weg, om tot heilszekerheid te komen.

Naast deze primaire weg om tot de heilszekerheid te komen, onderscheidt de Westminster Confessie twee secundaire wegen om tot deze zekerheid te komen.

Deze zijn: De blijken van de werkingen en vruchten van de Heilige Geest in het hart en het directe getuigenis van de Heilige Geest met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn.

De eerste van deze twee secundaire gronden voor heilszekerheid is dus het feit, dat de gelovigen in zichzelf de werkingen van de Heilige Geest waarnemen. Om dit duidelijk te laten zijn, maken de puriteinen het onderscheid tussen de directe daad van het geloof en de indirecte, oftewel de reflexieve, daad des geloofs. De directe daad des

geloofs is het zien op Christus. Dan ziet de ziel op de beloften van God in de Heere Jezus. Dat is het afzien van onszelf en opzien naar de Heere alleen. Het is het toevluchtnemen tot Christus. Deze directe daad des geloofs hoeft niet gepaard te gaan met heilszekerheid.

Als bijbels voorbeeld mag de Kananese vrouw genoemd worden, die de toevlucht nam tot Christus. Ze kon niet getuigen dat ze zeker zou zijn dat ze Zijn heil zou ontvangen. Ze kon alleen maar roepen tot de Enige Die haar redden kon. Dat deed ze met alle macht. Daarin zien we de zekerheid van haar geloof. Ze wist, dat Christus haar kon helpen. Daar was ze zeker van. Door dat geloof in de macht van Christus nam ze haar toevlucht tot de Heere. Dat is zo te zeggen, de directe daad des geloofs. Daarnaast kunnen we niet zeggen, dat zij heilszekerheid had. Toen ze namelijk aan het roepen was tot de Heere, wist ze niet wat de Heere doen zou. Ze kon niet zeggen, dat ze Zijn heil zou verkrijgen. Maar ze hield aan. Ze wist dat Christus de Enige was, Die haar helpen kon. Daaruit bleek haar geloof. De Heere Jezus zegt het dan ook tegen haar: Vrouw groot is uw geloof. Toen sprak de Heere Jezus tot haar. Toen verkreeg ze de zekerheid van het heil dat ook voor haar was. De Heere verhoorde haar en sprak tot haar. De Heere antwoordde. Toen wist ze zeker dat ze in Zijn heil zou delen. Dat laatste noemen we nu de wederkerende daad des geloofs. We kunnen dit ook noemen de reflexieve daad des geloofs.

We kunnen dus zeggen, dat in de reflexieve daad des geloofs de gelovige bij zich zelf met heilige verheuging en verwondering de vruchten van Gods werk in het hart waarneemt. Dan komt de ziel tot de conclusie dat dit door God gewerkt moet zijn. We kunnen het ook zo omschrijven, dat in de reflexieve daad des geloofs de Heilige Geest Zijn Licht laat schijnen op Zijn eigen werk in het hart. De gelovige neemt dit waar en in stille verwondering dankt hij en looft hij zijn God voor zo'n onverdiende genade, dat de zaligheid hem in principe geschonken is en dat hij het eigendom is van Christus in leven en sterven.

We zien deze zaken terugkeren in de Schrift. Te wijzen zou zijn op 1 Joh 2:3, En hieraan kennen wij, dat wij Hem gekend hebben, zo wij Zijn

geboden bewaren. 1 Joh 3:14 zegt: Wij weten, dat wij overgegaan zijn uit de dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben. De gelovigen zien bij het licht van de Heilige Geest, Gods werk in hun leven en daaruit zien ze, dat zij bij Christus horen. Dit noemden de puriteinen de reflexieve daad des geloofs.

Dit is het wat de Westminster Confessie beleden heeft. We zien hetzelfde terugkomen in de Dordtse Leerregels. Daar belijdt de kerk in I,12, dat de gelovigen de vruchten der verkiezing, nl. het waar geloof in Christus, kinderlijke vreze Gods, droefheid die naar God is over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid, in zichzelf met een geestelijke blijdschap en heilige vermaking waarnemen.

De Westminster Confessie noemt twee secundaire gronden voor de heilszekerheid. De eerste was de reflexieve daad des geloofs. De tweede is het directe getuigenis van de Heilige Geest dat Hij met onze geest getuigt, dat wij kinderen Gods zijn.

Deze tweede secundaire grond voor de heilszekerheid is vanuit de mens bezien moeilijker vast te stellen. De puriteinen geven toe dat dit moeilijk waarneembaar is voor de gelovigen. Thomas Goodwin, één van de afgevaardigden van de Westminster Assembly, schreef hierover (in Works, deel 1, blz 251): "Dit getuigenis is onmiddellijk, dat wil zeggen, het grondt Zijn getuigenis op niets in ons, het is geen getuigenis afkomstig van de mens zelf, ook niet afkomstig van het werk van de Geest in de mens... maar de Geest spreekt uit Zichzelf."

Ook Nederlandse theologen hebben zich bezig gehouden met dit directe getuigenis van de Heilige Geest in het hart. We kunnen als voorbeeld noemen: Petrus Immens. In zijn boek de Godvruchtige Avondmaalsganger spreekt hij over dit directe getuigenis als volgt: (Hoofdstuk 3, blz 126) "...het onmiddellijk getuigenis van de Geest, waardoor de ziel als overstelpt wordt van het gevoel der Goddelijke liefde. Dat is die wederomstuitende daad, waardoor God de ziel in liefde omhelst en kust en Zijn genoegen toont in haar liefdesuitgangen tot Hem. Dan krijgt ze een zegel en onderpand, dat zij een kind van God is.... Dan geeft de Geest wel eens zulk

een opgeklearde kennis, dat de ziel met ongedekt aangezicht de heerlijkheid des Heeren aanschouwt, en door die glans als verslonden wordt."

De Westminster Confessie laat duidelijk zien, dat om heilszekerheid te verkrijgen het werk van de Heilige Geest onmisbaar is. De gelovige moet soms lang wachten voordat die volle zekerheid verkregen wordt. Toch kan hij door de kracht van de Heilige Geest, zonder een buitengewone openbaring, in de weg van het gebruik van de gewone middelen, tot die zekerheid komen. Het is de plicht van de gelovigen om hun roeping en verkiezing vast te maken.

Voor de Westminster Confessie is het werk van de Heilige Geest onmisbaar. Los van de Geest leiden de beloften van God tot inbeelding en zelfbedrog. Zonder het verlichtend werk van de Heilige Geest leidt zelfonderzoek tot introspectie en wetticisme. De leer van het getuigenis van de Heilige Geest losgemaakt van het Woord van God verwordt tot onbijbels mysticisme.

In het kader van de heilszekerheid behoren deze drie samen: Zien op de beloften van God in Christus, zelfonderzoek naar de vruchten van genade en het directe spreken van de Heilige Geest. Dit is het wat de Westminster Confessie ons wil zeggen.

Samenvattend mogen we citeren wat William Guthrie, de 17e eeuwse Schotse prediker, geleerd heeft in vraag en antwoord 16, gevoegd achter zijn tractaat: Des Christen's Groot Interest: "Hoe zal ik komen tot de volle verzekerdheid van mijn deel aan Christus, zodat het buiten enige twijfel is?

Antwoord: Leer u neer te leggen op Christus bloed; sta naar eenheid en heiligheid in uw ganse wandel; bid om het getuigenis van Gods Geest, dat Die zich voege bij het bloed en water; en Zijn getuigenis daarbij gevoegd, zal u bevestigen in uw eigendom en in het geloof dat Christus uw eigendom is".

Moge dit woord, eeuwen geleden gesproken, ons nog tot zegen zijn, wanneer wij, persoonlijk en wellicht ook pastoraal, met de vragen aangaande de heilszekerheid te maken hebben.

Hamilton, Ontario, G.R. Procee.

De Heere regeert! (4)

We zijn bezig na te gaan in de Schriften wat deze zeggen over de Godsregering. Daarbij hebben we al gezien, dat volgens die Schriften de Godsregering gaat over alle plaatsen en over alle dingen. In het slot van het vorige artikel waren we begonnen met het lezen van een aantal teksten die ons leren dat de Godsregering ook gaat over alle personen. We gaan daar nog even mee door.

Alle personen

In Zijn regering over alle dingen oefent de Heere Zijn invloed ook uit op de beslissingen van mensen. Van koningen bijvoorbeeld, wier harten in Zijn hand zijn als waterbeken. Zo lezen we in Ezra 1:1, dat de Heere de geest van Kores verwekte, waardoor deze een decreet uitvaardigde, dat de Joden in zijn rijk, indien zij dat wilden, naar het land van hun vaderen mochten terugkeren. Dat Kores daartoe kwam moge van zijn kant gezien voortgevloeid zijn uit politieke overwegingen en het resultaat zijn geweest van overleg met zijn ministers, e.d. Maar van Gods kant gezien is het zo, dat de Heere de geest van deze koning verwekte. God wilde Zijn beloften gaan vervullen en toen zorgde de Heere ervoor, dat er een instrument was waarvan Hij Zich kon bedienen bij het invrijheid-stellen van de Joden-in-ballingschap.

Als God van plan is de koning van Egypte om te brengen, verstokt Hij diens hart, zodat Farao het besluit neemt de Israëlieten achterna te jagen (Ex. 14:8). Als dan blijkt dat Israël de Schelfzee kan oversteken via een pad, dat God gebaad heeft, besluit Farao in de verstoktheid van zijn hart ook van die weg gebruik te maken. Dat wordt echter zijn ondergang. Hij en zijn legers komen om in het water van de zee. Alweer worden we eraan herinnerd, dat het de Heere is, die regeert en de wegen der mensen niet alleen gadeslaat, maar ook bestuurt. Ook de weg waarop een mens zijn ondergang ontmoet.

Als het gaat over de vraag wie er tot de troon komen, laat de Bijbel weten, dat God ook daarin de hand heeft. Daniël zei al tegen Nebukadnezar - we hoorden het al eerder - dat de Heere de koninkrijken der mensen geeft aan wie Hij wil (Dan. 4:17). Is dat ook niet heel duidelijk als we letten op Hazaël, die koning van Syrië

wordt? Al bij de Horeb heeft de Heere aan Elia opdracht gegeven Hazaël tot koning over Syrië te zalven (1 Kon. 19:15).

Elia's opvolger, Elisa, zal deze taak gaan uitvoeren. Hij reist daartoe naar Damaskus en als hij Hazaël ontmoet, voorziet Elisa welke wrede daden deze man zal begaan ook tegen het volk van Israël. Elisa is bij het zien van deze dingen geheel ontsteld. "De man Gods weende" (2 Kon. 8:11). En toch moet deze wreedaard koning worden. Zo heeft de Heere besloten. Wil God dat echt?

Lezen we dan verder dan zien we dat Hazaël op buitengewoon lafhartige wijze de door ziekte verzwakte koning Benhaded vermoordt en dan zelf diens plaats in neemt. Via geweld en bloedvergieten wordt hij koning. En zijn regering zal gekenmerkt worden door geweld en bloedvergieten. Moeten we dan toch volhouden dat hij koning is geworden omdat de Heere het wilde?

Er komt niemand aan het bewind buiten God om. Dat stelt ons voor raadse- len, inderdaad. Maar het kan ook rust geven. Rust in God. Welke wreedaard ook de macht aan zich trekt en op welke bloedige of doortrapte manier hij aan het bewind komt, toch is er de hand des Heeren in. Het hangt in deze wereld niet af van grillige spelen van het lot en politieke berekeningen of banaal machtsmisbruik. Hazaël, Herodes, Hitler, Stalin, Saddam Hoessein en hoe de tyrannen verder ook mogen heten of geheten hebben - God is door hen niet overrompeld. Integendeel, aan hun komen tot de troon ligt een goddelijk besluit ten grondslag.

Zelfs boze geesten

De Bijbel gaat nog een stap verder in het aantonen, dat de Godsregering over alle personen gaat. Dan moeten we bij "personen" niet blijven staan bij mensen van vlees en bloed, maar we mogen ook denken aan de wereld der geesten. Ik denk aan de wonderlijke geschiedenis, die vermeld staat in 1 Kon. 22.

In dat hoofdstuk wordt ons verteld hoe Achab strijd wil voeren met de Syriërs. Hij wil Ramoth in Gilead op hen veroveren. Hij verzekert zich van de hulp van de koning van Juda, Josafath. Deze stemt toe in het bondgenootschap, maar wel wil hij graag

eerst de wil des Heeren in deze zaak kennen. Achab laat daarop zijn profeten komen en die geven een eensluidend oordeel: de veldtocht tegen de Syriërs zal een succes worden.

Josafath is daardoor echter niet gerust gesteld. Hij zou wel eens de mening van een echte profeet willen horen; een profeet van Jehovah. Welnu, zo'n profeet is er inderdaad in Samaria. Micha, de zoon van Jimla. Maar Achab heeft een grote hekel aan hem. Josafath krijgt echter zijn zin. Micha wordt geroepen.

En dan maakt deze Micha bekend, dat al de profeten van Achab een valse boodschap gebracht hebben. Hoe dat zo gekomen is? Micha vertelt het. God heeft het hem laten zien. God had in de wereld van de geestelijke dingen de vraag gesteld wie Achab zou overreden om naar Ramoth op te trekken om daar de dood te vinden. Tenslotte had een van de geesten gezegd: Ik zal het doen. Hoe? Door een leugengeest te zijn in de mond van al Achabs profeten. Welnu, zegt Micha, dat is gebeurd. Al die profeten profeteren valsheid. Het zal geen succes worden bij Ramoth. Integendeel!

Deze geschiedenis laat ons zien dat God ook de activiteiten van de boze geesten controleert. Ja, we kunnen op grond van Gods Woord zelfs zeggen, dat ook de activiteiten van de duivel niet buiten Gods bestuur omgaan. De duivel heeft ontzettend veel macht, ook al is zijn kop verpletterd. Maar ook de macht van de duivel wordt gecontroleerd. De duivel kan niet verder gaan dan God hem toestaat. Heel duidelijk komt dat uit in het boek Job. Uitdrukkelijk zegt God tegen de duivel, dat hij Jobs leven niet mag aantasten. En dan moet de duivel daar inderdaad van af blijven.

Als we horen dat Gods bestuur ook over het kwaad gaat, kunnen we ons echter wel afvragen, of God daardoor niet medeplichtig wordt. Vereenzelvigd dit Hem niet met het kwaad? Nee, geenszins. Ik geef toe, dat we hier op een moeilijk terrein komen. Het lijkt er inderdaad op, dat God medeplichtig is. Maar zo is het toch niet.

God krijgt geen "vuile handen" in de wijze waarop Hij regeert. Hij blijft rein en vlekkeloos heilig. En de mens blijft verantwoordelijk voor al zijn boze daden. God controleert het kwaad wel, maar Hij wordt er niet mee besmet. We zullen er meer van zien als we erop letten, dat de Godsregering ook gaat over alle gebeurtenissen.

Alle gebeurtenissen

Wij praten dan nog al eens gemakkelijk over toevallige gebeurtenissen. Dat we die of die daar en daar ontmoet hebben - wie had dat gedacht? Dat juist op dat ogenblik dat bepaalde telefoontje kwam - wie had daar op gerekend. Toevallig! Ja, is het allemaal toevallig? God heeft, zo zei de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de dingen niet aan het geval (toeval) over gelaten.

Was het toevallig dat de dochter van de Farao juist daar langs de Nijl liep, waar Mozes in het biezene kistje in de Nijl gelegd was? Was het toevallig dat de baby huilde, juist op het moment dat de prinses daar passeerde, waardoor haar aandacht getrokken werd? (Ex. 2:5). Was het toevallig, dat ze met barmhartigheid vervuld werd bij het zien van dit ventje? Toevallig? Nee, de Heere bestuurt immers alles. Hij werkt immers alle dingen naar de raad van Zijn wil. Ook alle gebeurtenissen vallen onder de Godsregering. Zo pas verwees ik naar de geschiedenissen van Achab. Het stond in Gods boek, dat Achab zou sterven. Het was ook bepaald, dat hij zou sterven in de strijd voor Ramoth in Gilead. Maar de koning van Syrië gaf het bevel, dat de soldaten zich op de koning van Israël moesten richten en op niemand anders mochten schieten. Zo zal Achab echter nooit vallen, want hij is vermomd de strijd in gegaan. Hij is kennelijk toch wel onder de indruk van de woorden van de profeet des Heeren, Micha. Dan is daar echter die gewone soldaat, die een pijl op zijn bood legt en die pijl afvuurt. "In zijn eenvoudigheid" - dat wil zeggen: zonder speciaal overleg. Hij schiet niet omdat hij Achab door zijn vermomming heen heeft herkend. Hij schiet zo maar. En het resultaat?

Die pijl treft Achab op de enige plek waar hij kwetsbaar is. En eer de dag voorbij is, is Achab een lijk. Toevallig? Zeker niet. Die soldaat met zijn pijl voert Gods wil uit. Ook een zo-maar afgeschoten pijl wordt bestuurd. Zelfs de richting waarin die pijl vliegt, wordt bestuurd. Gods Raad zal immers bestaan!

Alle gebeurtenissen vallen onder de Godsregering. Ook de kwade dingen? Hier is de vraag weer; de vraag naar de verhouding van Gods bestuur en het kwaad. Zegt de Bijbel daar ook iets over?

God en het kwaad

Hoe moeten we het zien als in Psalm

105:17 staat dat God een man voor hun aangezicht heenzond? Dat ziet kennelijk op het feit, dat Jozef in Egypte terecht kwam. Daarvan zegt de psalmist dat God hem vooruit zond; voor Jacob en zijn zonen uit. Het was dus Gods hand die Jozef in Egypte bracht. Maar ondertussen is Jozef wel door zijn broers verkocht aan de Midianieten die hem op de slavenmarkt in Egypte ten verkoop hebben aangeboden. Iets wat Jozef ongetwijfeld onzeggbaar veel verdriet heeft gedaan.

Jozef heeft ook niet kunnen overzien waartoe dit diende en wat God hiermee voor had. Het is niet te zeggen wat het hem aan worstelingen heeft gekost als hij de raadselen van het Godsbestuur probeerde op te lossen. Als slaaf verkocht, met geen enkele verwachting meer dat hij zijn oude vader ooit nog weer zou terugzien. Daarna ook nog in de gevangenis opgesloten, niet vanwege een misdaad, maar vanwege zijn gehoorzaamheid aan Gods geboden. Daarna teleurgesteld doordat de schenker, wiens droom Jozef uitlegde, en die bij zijn vrijlating beloofd had aan Jozef te zullen denken, hem vergat. Wat een worstelingen heeft deze jonge man geworsteld.

Was dat nu echt allemaal Gods hand? Hoe verhouden zich de weg Gods met

Jozef en het kwaad dat zijn broers hem aandeden? Een uiterst moeilijke vraag is dat. Geen wonder dat Psalm 105:19 zegt, dat de rede des Heeren Jozef heeft doorlouterd. Doorlouterd - dat doet denken aan de smeltkroes, waar het goud in geworpen wordt om van onzuivere bestanddelen ontdaan te worden. Doorlouterd - dat zegt ook dat het met veel pijn en moeite is gegaan. Ja, wat kan een mens gebogen gaan onder de vraag naar de zin van het Godsbestuur.

In die geschiedenis van Jozef staan we regelrecht voor de vraag hoe het kwaad toch onder het bestuur van de Heere staat. Het wordt niet opgelost. Maar Jozef - doorlouterd als hij is geweest - heeft een tip van de sluier opgelicht, toen hij tegen zijn broers zei: "Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht, doch God heeft dat ten goede gedacht; opdat Hij deed gelijk het te dezen dage is, om een groot volk in het leven te behouden" (Gen. 50:20). God wil het kwaad niet; Hij werkt het ook niet. Hij is er zeker niet de auteur van. Hij laat het echter wel gebeuren en dan - maar dat kan God alleen - werkt Hij er ook nog iets goeds door uit.

Zien we dat ook niet in de kruisiging van de Heere Jezus? Daarover een volgende maal.

Den Butter.

Apeldoornse Dogmatiek (17)

Pauselijk duister

Paus Leo XIII moet in 1893 gezegd hebben dat er over de heilige boeken van de Schrift een zeker "heilig duister" ligt. Dat klinkt wel diepzinnig en ernstig, maar 't is niet waar.

De dichter van Psalm 119:105 ziet het anders: Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad. Niets geen "heilig duister".

Luther was van dat soort dingen ook niet gediend. De pretentie van Rome om via haar leerambt de enige betrouwbare uitlegster van de (onduidelijke) Schrift te zijn, heeft hij met alle kracht van zijn tong en pen bestreden. Maar Rome verhardde zich. In het jaar waarin Luther mocht ingaan in de vreugde zijns Heeren, sprak zij op het Concilie van Trente (1546) uit dat niemand de Schrift anders mocht uitleggen dan de heilige moederkerk. De Roomse Kerk is immers de Heilige Geest gegeven. En die Geest leidt in alle Waarheid.

De consequentie daarvan was dat

Rome eeuwenlang de Bijbel liever niet in lekenhanden zag. Schriftstudie kon men beter aan de "geestelijkheid" overlaten.

In zekere zin is daar na het Tweede Vaticaanse Concilie in de jaren zestig verandering in gekomen.

De Bijbel en met name de Evangelieën worden nu weer wel ter lezing aan alle leden van de kerk aanbevolen. Maar dan met kerkelijke kanttekeningen!

Luthers licht!

Tegenover het standpunt dat de Schrift onduidelijk en duister is, heeft de Reformatie, met in de voorhoede Maarten Luther, het onomwonden voor de duidelijkheid (claritas) van de Schrift opgenomen.

Naast het goddelijk gezag dat kenmerkend is voor de Schrift belijden wij in de tweede plaats haar klaarheid of duidelijkheid. Een lamp voor onze voet. Een licht op ons pad. Luther zei het nog sterker: voor alle christenen

moet volkomen vaststaan dat de Heilige Schrift een geestelijk licht is dat veel helderder is dan de zon. Zeker als het gaat om de zaligheid in Christus. In dit opzicht is de Schrift "volkomen zeker, volkomen toegankelijk, volkomen duidelijk" (102).

Vragen en verwijdering

Nu rijzen er natuurlijk wel vragen. Was voor de hervormers dan de Schrift zo totaal en volkomen duidelijk? Helaas niet. Moeilijke teksten hebben zelfs verwijdering gegeven tussen Luther, Zwingli en Calvijn. Zeer bekwame uitleggers van de Schrift. Maar toch niet altijd één in de uitleg van de op zichzelf genomen "klare taal" van de bijbel.

Hebben we er trouwens zelf in de voorbereiding op de prediking of bij het lezen geen moeite mee?

Als wij de klaarheid van de Schrift belijden, dan betekent dat niet dat er in het verstaan van de zin van de Schrift geen problemen meer zijn.

Waarom zou er dan nog gepreekt, uitgelegd moeten worden?

Waarom zou de predikant studeren en bijbelcommentaren naslaan? Het is toch zo duidelijk als wat! Waarom herlezen wij de Schrift ons leven lang? We weten het toch allemaal al? Natuurlijk zijn er in de kerk die dit gevoelen koesteren. Maar zij zien hun eigen beperkte inzicht over het hoofd. Bidt Paulus niet voor de gemeente van Efeze dat haar gegeven worde verlichte ogen des verstands (1:18)? Namelijk om te weten "welke is de hoop van Zijn roeping, en welke de rijkdom is der heerlijkheid van Zijn erfenis in de heiligen". Met andere woorden: "de verlichting door de Heilige Geest is onmisbaar voor het verstaan van het Woord van God (103).

Het probleem van het niet verstaan van de Heilige Schrift vloeit niet voort uit de onduidelijkheid van het Woord maar heeft te maken met ons verduisterde verstand!

Hoogmoed en risico's

Maar als die Geest verlicht, dan spreekt de Schrift ook klare taal. Niet alleen voor geleerde, maar ook voor de ongeleerde mensen. Wat tot zaligheid gekend moet worden, zullen ze dan ook leren verstaan.

Terecht wijst Van Genderen op de hoogmoed van de moderne bijbelwetenschap die als een soort tweede Rome het leergezag voor zich opeist en zich verheft boven de schare die de

Schrift niet kent! De vakwetenschap moet al meer de dienst uitmaken in de kerk!

We moeten inderdaad toegeven dat aan de vrijheid van een ieder om de Bijbel te lezen risico's verbonden zijn. Hoeveel interpretaties van de Schrift zijn er niet?

Hoeveel stoute ketters beroemen zich niet op hun eigen lieve letters? Toch hebben we die vrijheid liever dan de dwingelandij van Rome of de moderne protestantse bijbelwetenschap. De Schrift vanuit Gods werk in Christus gelezen, maakt de dienst uit. Zij is haar eigen uitlegster en spreekt klare taal. En hoe nauwer de omgang is met het Woord, hoe klaarder zullen we

haar licht zien schijnen. Zeker kan de theologie bij dit persoonlijk onderzoek goede diensten bewijzen, maar zij mag over ons geweten niet heersen. Dat was en is de diepste overtuiging van de kerk van de Reformatie. Er is (1 Timotheüs 6:3) een duidelijke leer die naar de godzaligheid is. Wij hebben "de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus". Die zijn klaar en duidelijk. Die hebben ook het vermogen om bijeen te brengen al degenen die een even dierbaar geloof deelachtig zijn. Juist de klaarheid van de Schrift schept de mogelijkheid van eenheid van allen die God in Christus lief gekregen hebben.

L.W. van der Meij.

Gebeurt er nog iets? (4)

Wat gebeurt er nu wanneer de Heilige Geest het gepredikte Woord toepast aan het hart van de hoorders? Bij die vraag willen we tenslotte nog enkele kanttekeningen maken. We hebben in de vorige artikelen immers gezien dat de Geest vooral daar wil werken, waar de volle raad van God op een geestelijke wijze verkondigd wordt. Als dienaren van het Woord in diepe afhankelijkheid en in grote bewogenheid zó preken, mag zegen verwacht worden. Want de Geest bindt Zich aan de Schriften en wil daar werken waar die Schriften voluit aan het woord komen.

Geopende harten

Wat doet de Heilige Geest onder de prediking in de harten van de hoorders? Wel, als de Geest het Woord toepast, opent Hij allereerst het hart. Bijzonder treffend zien we dat in de geschiedenis van de bekering van Lydia.

Op zekere dag kwam zij onder het gehoor van Paulus en de Heilige Geest kwam zó in diens prediking mee, dat haar hart door de Heere geopend werd (Hand. 16:14). In deze woorden komt duidelijk uit, dat ons hart van nature gesloten is voor het Woord. Calvijn geeft dat heel scherp aan in zijn uitleg van dit Schriftgedeelte. Letterlijk schrijft hij daar:

"Laten wij hieruit leren dat de stomp-zinnigheid en de blindheid van de mensen zo groot is, dat zij horende niet horen en ziende niet zien, totdat God nieuwe oren en nieuwe ogen voor hen schept".

Zo onbevattelijk zijn wij mensen dus voor het Woord! Daarom vindt de prediking zomaar ook geen ingang bij

ons; zij stuit af op de hardheid van ons hart!

Nu is de Heilige Geest echter bij machte om dat weerbarstig verzet te breken. Hij wil in de prediking zó met kracht meekomen, dat het Woord toegang vindt in ons hart. Hoe de Geest dat doet, is misschien het duidelijkst af te lezen uit de Pinkstergeschiedenis. Daar zien we dat als vrucht op de indringende prediking van Petrus velen "verslagen werden in het hart" (Hand. 2:37). In het Grieks wordt hier een woord gebruikt dat allereerst wil zeggen dat zij "doorboord", of "doorstoken werden in het hart". Het Woord werkte hier dus heel letterlijk als het "zwaard des Geestes" (Ef. 6:17). Door de krachtige bediening van de Heilige Geest werd de prediking tot een zwaard dat die harde bolster van verzet brak en het hart opende.

Wat is het nodig dat dit ook vandaag onder ons gebeurt. Het zou kunnen zijn dat we persoonlijk met deze dingen worstelen. Als we ons in de kerk zetten onder de prediking, moeten we het in stilte eerlijk voor God belijden: "Heere, mijn hart is zo koud, zo toegesloten!" Nu hebben niet alleen jonge mensen daar last van die voor het eerst over de noodzaak van de bekering beginnen na te denken. Ook een al wat oudere ouderling die veel van de Heere leerde, kan daar na al die jaren nog mee tobben: "Mijn hart is zo weerbarstig, zo ontoegankelijk voor uw Woord!" En dan kunnen we wel proberen om ons hart gevoeliger of ontvankelijker te maken, maar dat lukt niet echt. Want alleen de Geest kan harde zondaarsharten ontsluiten

voor het Woord. Daartoe wil de Heilige Geest echter wél de prediking gebruiken. We mogen daarom juist wanneer het Woord verkondigd wordt vragen of Hij ons hart wil openen, opdat ook wij "acht gaan geven" op wat van Godswege tot ons gezegd wordt!

Verslagen harten

Wanneer het Woord zo toegang krijgt in ons binnenste, heeft dat ook gevolgen. Een geopend hart is namelijk ook een verslagen hart. We hebben gezien dat in de geschiedenis van Pinksteren letterlijk gezegd wordt, dat een groot aantal mensen "doorstoken werd in het hart". Die woorden kunnen echter ook heel goed weergegeven worden zoals onze Statenbijbel het doet: "En als zij dit hoorden werden zij verslagen in het hart..." (Hand. 2:37). De Geest gebruikte de indringende prediking van Petrus als een zwaard, waardoor zij in het hart getroffen werden. En dat veroorzaakte pijn. Zij begonnen in te zien dat zijn woorden waar waren en dat zij inderdaad de Zoon van God aan het kruis genageld hadden. Ze werden verslagen in het hart vanwege hun zonden. Dat wil zeggen, dat ze in hun binnenste verdriet en pijn voelden over hun schuld. En de bange vraag welde op uit het diepst van hun ziel: "Wat zullen wij doen, mannen broeders?"

Zo wil de Geest ook vandaag nog werken onder de verkondiging van het Woord. Hij wil de prediking gebruiken als een zwaard, waardoor harde harten getroffen worden en als het ware gaan bloeden...! Dat wil zeggen dat mensen hartelijk bedroefd worden over hun zonden en die ook oprecht voor de Heere gaan belijden. Het gebeurt toch nog wel onder ons, dat we vanuit het Woord gaan inzien hoe zwaar, hoe bitter het is om tegen God te zondigen? Het zwaard des Geestes prikt toch wel eens door de hardheid van ons hart heen?

Het ontdekt ons toch wel aan onze schuld en onze eigengerechtigheid? U zegt misschien: "Dat is nogal pijnlijk!" Inderdaad, maar tóch valt die pijn mee. Want het zwaard van de Geest dat harten doorsteekt en verwondt, is gedoopt in de barmhartigheden van God. We kunnen het ook zo zeggen: Dit zwaard ligt in de doorboorde handen van Christus. Mensen met een bloedend, verslagen hart worden dus niet aan zichzelf overgelaten. De Heere drijft hen naar Zichzelf, naar Christus toe. Want Hij heelt

gebrokenen van harte... (Ps. 147:2 ber.).

Brandende harten

Er is trouwens nog een ander aspect. Wanneer ons hart onder de prediking geopend en verbroken wordt gaat het ook branden. U weet dat die uitdrukking voorkomt in de geschiedenis van de Emmaüsgangers. De Heere Jezus ontmoette hen als een onbekende Vreemdeling en legde hen de Schriften uit. Toen gebeurde er iets in hun binnenste, dat ze op dat moment niet konden verklaren. Aan het einde van de dag werd het hun echter duidelijk. Want toen zeiden ze: "Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op de weg, en als Hij ons de Schriften opende?" (Luk. 24:32). Onder de prediking van Christus had de Geest hun harten dus in brand gezet. Wat daarmee bedoeld wordt? Wel, hun harten werden onweerstaanbaar naar het Woord toetrokken. Zij voelden een brandend verlangen naar het heil, naar de Zaligmaker Die in dat Woord verkondigd werd. Misschien mag ik het zeggen met enkele oude uitdrukkingen, die tóch nog zo sprekend zijn: Hun hart kreeg betrekking op het Woord van God en het werd gaande gemaakt om het heil in Christus te zoeken!

Luisteren we zo wel eens naar de verkondiging van de Schriften? Gaat ons hart wel eens open en begint het te branden? Als dat gebeurt, dan vlamt er een verlangen op om Hem te leren kennen, of om Hem meer en dieper te leren kennen. We gaan steeds meer inzien dat het heil alleen in Hem te vinden is en dat buiten Hem de dood is: "Geef me Jezus, of ik sterf, want buiten Jezus is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf". Wanneer deze dingen door de werking van de Heilige Geest gaan leven, brengt diezelfde Geest zondaren ook tót de Heere Jezus. Het is immers Zijn liefste werk om deze Borg en Zaligmaker te verheerlijken? Daarom brengt Hij Christus in het gewaad van het Woord aan het hart. Dan gaat ons hart naar Hem uit; we krijgen Hem nodig als Borg voor onze schuld; we gaan zien Wie Hij is; we mogen Hem omhelzen door het geloof...! Ja, we gaan ook voor Hem buigen als de grote Koning. We leren gewillig Zijn juk op ons nemen en worden slaven, dienstknechten van Hem.

En met heel ons hart zeggen we het: "U kiest mijn hart eeuwig tot zijn Koning!"

Gebeurt er nog iets?

U begrijpt dat we zonmaar enkele dingen aangestipt hebben. Maar in het licht van wat in deze artikelen aan de orde geweest is, zou ik willen afsluiten met die vraag: "Gebeurt er nog wat?" Wanneer u op allerlei omstandigheden ziet, of denkt aan de situatie in de gemeente waartoe u behoort, bent u wellicht niet zonder zorg. Misschien hebt u wel de meeste zorg, wanneer u naar binnen blik in uw eigen weerbarstige hart. Eén ding mag u echter niet vergeten: God heeft Zijn Woord onder ons gegeven én gelaten! Bovendien heeft Hij Zijn Geest doen komen op de Pinksterdag. En al wordt de Heilige Geest gegriefd en bedroefd door ons, zondige mensen, tóch wil Hij wonen en werken onder de eenvoudige, zuivere bediening van het Woord. Daar zijn toch ook onder ons de bewijzen van? Alleen, zouden we juist vandaag niet alle reden hebben om in diepe ootmoed te vragen om een krachtige doorwerking van de Geest? De Oude Kerk bad: "*Veni Creator Spiritus*", "Kom, Schepper Geest". Laten wij smeken: "*Veni Recreator Spiritus*", "Kom, Herschepper Geest... vervul Uw Kerk met al het heil van Christus' werk!"

Middelharnis, A. Baars.

Aktie "Kerkbouw Zendingspost Gadabi"

Het bestuur van de Bond van Christelijke Gereformeerde Zondagscholen in Nederland heeft op zijn laatstgehouden vergadering besloten om op de zondagsschoolafdelingen een aktie te houden voor een kerkje op de zendingspost Gadabi in Venda. In het kader van het vijfjarenplan, dat door de kerkerdaad van Soutpansberg is opgesteld om op 15 zendingsposten, willen de kinderen van de zondagsscholen er een voor hun rekening nemen.

Het kerkje, waarvan de afmetingen 8 bij 15 meter zijn, komt op totaal R 40.000, dat is de helft in Hollands geld f 20.000,-. Het is een goede zaak, als het zendingswerk al jong onze kinderen onder de aandacht gebracht wordt. De aktie zal afgesloten worden op de Bondsdag op D.V. zaterdag 4 juni 1994 in Baarn. Als Bond van zondagsscholen zien we uit naar het welslagen van deze aktie.

Boekbesprekingen

Dr. J. Haitsma, **Isaïc Da Costa**, 160 blz., f 29,95.

Het boek is verschenen in de serie "Vergeten eerstelingen", monografieën over Messiasbelijdende Joden. De vraag kan gesteld of een boekje over Isaïc Da Costa in deze serie thuishoort. De schrijver heeft deze vraag onderkend en geeft in zijn inleiding een verantwoording. Het is hem gebleken dat de meeste kerkmensen heel weinig van de bekende Da Costa weten en dat hij als zodanig toch door velen vergeten is. Er is veel bronnenmateriaal en er is al veel over Da Costa geschreven, zodat de schrijver zichzelf beperkingen heeft opgelegd. In het kort wordt geschreven over het leven van Da Costa: afkomst, jeugd, studententijd en bekering tot het christendom. Er is een hoofdstuk gewijd aan zijn bekende werk "Bezwaren tegen den geest der eeuw." Ook het conflict met dr. H.F. Kohlbrugge wordt aan de orde gesteld. Dr. Haitsma is van mening dat datgene wat hen verbindt meer is dan datgene wat scheiding tussen hen maakt. Ook is geschreven over de bijbellezingen die Da Costa hield. Aandacht wordt gegeven aan de zienswijze van Da Costa wat kerk en staat betreft. Zijn gedichten komen aan de orde. Het sterven van Da Costa wordt beschreven. Tenslotte wordt geschreven over de betekenis van Da Costa voor vandaag. Op blz. 159 wordt de schriftelijke nalatenschap weergegeven en op blz. 160 literatuur over Da Costa. Het boek is geschikt als kennismaking met de persoon, het werk en de betekenis van Isaïc Da Costa.

John Bunyan, **Het water des levens**, 72 blz., f 15,90, Uitgeverij de Groot Goudriaan, Kampen.

Het boekje, dat is vertaald door drs. G.W.L. Verburg-Balke, heeft als uitgangspunt Openbaring 22:1. Er worden waardevolle dingen gezegd over het water des levens, zijn omvang, zijn oorsprong en hoedanigheid. De staat van dit water wordt uitstekend genoemd, de omvang overvloedig, zijn oorsprong heerlijk en zijn hoedanigheid bijzonder goed. Het kan tegen alle ziekten ingezet worden; het geneest blindheid, doofheid, stomheid (blz. 66). Op de laatste bladzijde van het boekje treffen wij deze ernstige woorden aan: "Maar wat betekent dit

allemaal voor een dode wereld - voor hen die de dood liefhebben? Zij spelen met hun ijdelheden zoals jongens hun tolleren in de lucht gooien, totdat hun voet uitglijdt en zichzelf in de afgrond vallen."

M. Quist, **Zoekt dagelijks**, 382 blz., f 18,95, Uitgeverij Den Hertog B.V., Houten.

Een dagboek voor kinderen vanaf omstreeks negen jaar. Voor iedere dag van het jaar is een stukje geschreven naar aanleiding van een Bijbels onderwerp. Iedere maand wordt een nieuw onderwerp aan de orde gesteld. Enkele onderwerpen willen we noemen: de dieren in de Bijbel, wonderen van de Heere Jezus, bloemen, planten en bomen in de Bijbel, gelijkenissen, Elia en Elisa. Achterin enkele meditaties op bepaalde feestdagen. Het boekje zal zijn weg wel weten te vinden.

Drs. K. van Meyeren, **Kernteksten uit de eerste zendbrief van Petrus**, 91 blz., f 14,90, Uitgeverij de Groot Goudriaan, Kampen.

In een aantal bijbelstudies wordt de eerste zendbrief van Petrus behandeld. In de gespreksvragen die toegevoegd zijn worden actuele zaken niet gemedend. Zo is er bijvoorbeeld een vraag of staken geoorloofd is. Het viel ons op dat dezelfde vraag op blz. 33 en op blz. 68 staat waarin wordt gevraagd naar de betekenis van de uitdrukking dat de enige Bijbel die velen lezen het levensboek van een christen is. Het boekje is geschikt voor persoonlijk gebruik en in verenigingsverband.

Drs. N.C. van Velzen, **Tot onze troost**, 67 blz., f 12,50, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, Leiden.

Blijkbaar is het eerste bundeltje teksten "Tot Zijn gedachtenis" goed aangeslagen, want nu is er een tweede bundeltje verschenen met citaten, korte meditaties, gedichten en gebeden verzameld door drs. Van Velzen, om gebruikt te worden rondom het Heilig Avondmaal. Achterin het boekje wordt aangegeven waar de stukjes vandaan komen en wordt heel beknopt iets meegedeeld over de geciteerde auteurs. Een enkel citaat willen we geven. We lezen op blz. 20 "Het past geen enkele christen om droevig te zijn, als zijn zaken overdwars

lopen. O, let dan toch niet zo op uw kruisen, dat ge uw zegeningen zoudt vergeten." Op blz. 36 lezen we de volgende regels in een gebed: "Barmhartig God, wil ons recht ootmoedig maken. Maak ons hart tot een dal van ootmoedigheid. Geef ons Uw hoogte en eigen nederigheid te erkennen." Ook dit boekje zal zijn weg wel weten te vinden.

Drs. M. van Campen, **Kernteksten uit de zendbrief aan de Filippijzen**, 92 blz., f 14,90, Uitgeverij de Groot Goudriaan, Kampen.

In een aantal bijbelstudies wordt de brief van de apostel Paulus aan de Filippijzen behandeld. Iets uit de inhoud willen we weergeven. Zo hebben wij met instemming gelezen dat op blz. 18 met nadruk wordt gesteld dat niemand eigener beweging begint met God te zoeken. De Heere is altijd de Eerste in het leven der Zijnen. Op blz. 45 treffen wij de volgende vraag aan: "Ergens las ik de volgende stelling: 'Veel christen-jongeren zijn in hun gedrag meer uit op verdienen dan op dienen.' Wat vindt u van deze stelling? Gaat hij alleen voor jongeren op? Hou zouden christenen in onze tijd concreet elkaar en anderen kunnen dienen?" Wordt ons hier geen spiegel voorgehouden? Het boekje leent zich voor persoonlijk gebruik en voor het verenigingswerk.

Sicco Tjaden, **Het verborgen leven voor de Heere**, 159 blz., f 19,50, Uitgeverij den Hertog B.V., Houten.

Deze heruitgave is verzorgd door F.A. van Lieburg. Sicco Tjaden leefde van 1693 tot 1726. Hij is predikant te Nieuwe Pekela geweest. Tjaden studeerde theologie van 1709 tot 1714 en werd in het begin van 1720 predikant. In het Latijn heeft hij zijn ervaringen aan het papier toevertrouwd, vooral uit de tijd dat hij als proponent wachtte op een beroep. Na zijn dood zijn deze aantekeningen in het Nederlands vertaald door een bevriende predikant en in 1727 voor het eerst uitgegeven. De oorspronkelijke titel luidde: Eenige aantekeningen en alleen-spraken, betreffende meest het verborgen leven voor den Heere, van den eerwaarden en godzaligen heere Sicco Tjaden, getrouw leraar van Jesus' gemeente in de Nieuwe Pekel-A." Het werkje heeft een overwegend stichtelijke, bevindelijke inhoud. Het is de eeuwen door meerdere malen

herdrukt. De heruitgave die voor ons ligt is wat taal en stijl betreft aangepast aan het hedendaags Nederlands. Vergeleken met de oorspronkelijke uitgave zijn de vijftien brieven van Tjaden en een preekschets over Psalm 42 vers 12 weggelaten. We hebben het boekje met belangstelling gelezen. Om u een indruk te geven van de aard van de inhoud vermelden we wat Tjaden schrijft op blz. 109 over geestelijke dodigheid. "Een grote en duurzame traagheid tot de voorgeschreven plichten, niet alleen tot plichten van dagelijks beroep, zoals studeren en dergelijke, maar vooral tot geestelijke plichten, als daar zijn: het onderzoek van het hart, gebeden, dankzegging enzovoort.

In het doen van die plichten vindt men die zoetigheid niet meer als tevoren, maar men doet ze als iets dat men niet durft na te laten. Onder het bidden was het met mij dikwijls dat ik mijn hart verloor of niet vinden kon. Ook had ik zo vaak niet als tevoren, en als het gebeurde, het was zonder aanhouden en als met haast, onder een gedurige omzwerving van het hart op wat anders. En zo was het ook onder het gehoor van Gods Woord. Ja als ik in de eenzaamheid ging wandelen moest ik weer naar huis keren, omdat ik niet onder de indruk kon komen van God en van mijzelf. En zo ik iets ontving, het was niet duurzaam: ik was het al spoedig al weer kwijt." Van Lieburg heeft met de heruitgave van het lezenswaardige boekje een dienst bewezen aan hen die de oude druk niet kunnen lezen. Achterin is een register van personen en plaatsen opgenomen.

Drs. P.P. van Dorp-Stolk en W. Visser, **Adoptie**, 96 blz., f 18.50, Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, Leiden.

In de serie "praktisch en pastoraal" verscheen dit boekje bedoeld als een christelijke handreiking bij beslissing, procedure en opvoeding. Er wordt feitelijke informatie gegeven, pastorale bezinning geboden en praktische adviezen ontbreken niet. Adoptie komt veel voor. Sinds 1956 zijn er al meer dan 20.000 adoptiekinderen in Nederlandse gezinnen geplaatst. Deze kinderen zijn afkomstig uit alle delen van de wereld en zijn meestal jonger dan twee jaar. Ook wordt vermeld dat (slechts) 20% van de ongewild kinderloze echtparen overgaat tot adoptie. Kinderloosheid en de vragen die dat met zich meebrengt worden in dit boekje behandeld. De geschiedenis

buro voor architectuur en ruimtelijke ordening d. vroegindewei b.v., architect BNA

Een dynamisch bureau dat opdrachten ontwerpt en uitwerkt middels geavanceerde tekencomputers; alle overige werkzaamheden zijn eveneens geautomatiseerd.

Het bureau heeft een zeer uitgebreid en gevarieerd opdrachtenpakket in:

- * Utiliteitsprojecten
 - kantoren
 - scholen
 - kerken
 - bedrijvenparken
 - sociale werkplaatsen
 - multi-funktionele gebouwen
- * Woningbouw zoals:
 - gesubsidieerde (premie A - woningwet)
 - bungalows - 2 onder 1 kap
 - renovatie

in de regio, elders in Nederland, alsmede daarbuiten.

**buro voor architectuur en ruimtelijke ordening
d. vroegindewei b.v., architect bna reg. nr. 1.890126.262**

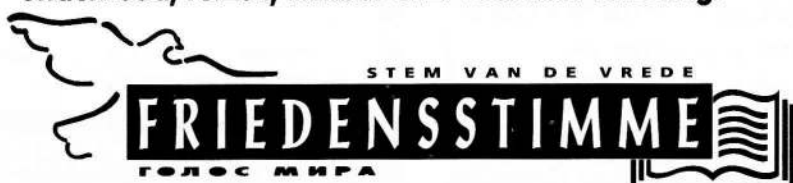
**oosthavendijk 46 3241 lk middelharnis tel. 01870-85800
postbus 82 3240 ab middelharnis fax 01870-86910**

Je baan opgeven om het Evangelie te verkondigen. Veel broeders en zusters in Rusland willen graag hun leven in dienst van God stellen.

Door de slechte omstandigheden is de gemeente veelal niet in staat evangelisten te onderhouden.

Friedensstimme neemt de kosten voor levensonderhoud, reizen, lektuur enz. voor haar rekening.

POSTBUS 15 • 2800 AA GOUDA • TEL. 01820-38544

G I R O 4132334

VOOR BIJBELS
IN STATENVERTALING

**Bijbelse
albums voor
kinderen**

Acht albums voor kinderen met korte verhalen over bijbelse onderwerpen. Bij elk album hoort een set met veertig plaatjes om zelf in te plakken. Geschikt voor gebruik thuis, op school en zondagsschool.
Formaat 15 x 21 cm, in stevig omslag.

Elk album is los leverbaar:

- 0 Vanaf de schepping tot de list der Gibeonieten
- 1 Richteren, koningen en profeten
- 2 Nieuwe Testament 1
- 3 Nieuwe Testament 2
- A Wonen, werken en eredienst van Israël
- B Bloemen en planten in Israël
- C Dieren in de Bijbel
- D Voorwerpen in de Bijbel

Prijs per album met plaatjes:

f 10,90

In de boekhandel verkrijgbaar en in onze bijbeldepots. Een uitgebreide folder wordt u op verzoek toegezonden.
Bestellingen zonder postzegel naar:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

Antwoordnr. 2809, 4140 WB Leerdam, tel. 03451-10155

Boeiend najaar.

Genieten van prachtige natuur en wijde rust op een schitterend eiland. Bel direct voor een vakantie in eigen sfeer.

Extra voordelige najaarsprijzen.

bungalowpark

De Verrassing

Oosterend Texel, telefoon 02220-18391

Plaats uw

familieberichten

in Bewaar het Pand

**Bemiddeling
Kraam- en
Gezinszorg
Meijer (B.K.G.M.)**

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

**Bemiddeling Kraam-
en Gezinszorg Meijer**

Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.

REFORMATORISCH MAATSCHAPPELIJKE UNIE

OM ANDEREN WEGWIJS TE MAKEN

Het kan niet anders, of je zult als reformatorisch christen ook anderen uit de problemen willen helpen.

Maar je eigen kennis en ervaring op dat gebied schieten vaak tekort.

De Reformatorisch Maatschappelijke Unie (RMU) weet van wanten.

Voor concrete informatie kun je bij de RMU terecht.

Je moet dan wel RMU-lid zijn. Wat doe je dus?

Juist, je wordt RMU-lid.

**reformatorisch
maatschappelijke unie**

Dat de RMU je wegwijis wil maken, spreekt mij aan.

☐ Ik wil lid worden, stuur mij een aanmeldingsformulier.

☐ Ik wil een informatiepakket ontvangen.

Naam:

Adres:

Wpl.

Postcode:

Tel.

Handtekening

De RMU bevordert, vanuit de Heilige Schrift en de Belijdenisgeschriften, bezinning op ieders maatschappelijke functie, goede samenwerking overeenkomstig Gods Woord en behartigt de sociale en economische belangen van haar leden.

Bon opsturen in een envelop zonder postzegel naar RMU Antwoordnummer 1139 3900 VB Veenendaal.

U kunt ook bellen! (tijdens kantooruren)

08385-43030

WOORD & DAAD

20 jaar hulpverlening!

Via Woord & Daad kunt u uw arme naaste in de Derde Wereld te hulp komen.

Circa tweederde van de wereldbevolking bevindt zich aan de verkeerde kant van de kloof tussen rijk en arm.

Geef uw verre naaste een beter bestaan! Onze materiële hulp gaat samen met het bijbels getuigenis.

FINANCIËLE ADOPTIE

Een goed voorbeeld van hulpverlening is financiële adoptie.

Voor f 40.- per maand zorgt u voor voedsel, kleding en christelijk onderwijs voor een kansarm kind. Bel ons en meld u aan!

Vraag om ons gratis kwartaalblad. Giften welkom!

STICHTING REFORMATORISCHE HULPAKTIE WOORD EN DAAD

Postbus 560 - 4200 AN GORINCHEM - Telefoon 01830 - 24288

Postgiro 30.20.900 - ING Bank 68.23.44.222

**Geven doet
kinderen leven!**

Nu een prachtig cadeau voor het hele gezin...

als u zich opgeeft als
abonnee van het
Reformatorisch Dagblad.

De nieuwe regionale aanpak van het Reformatorisch Dagblad geeft u nu meer nieuws uit uw regio. Ook uw plaatselijke omgeving is daarbij.

Dus mist u niets, u heeft wel veel extra!

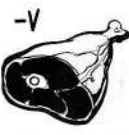
Deze **nieuwe opzet** van het Reformatorisch Dagblad willen wij dit jaar **feestelijk** met u gedenken door u te laten **profiteren** van een **prachtige cadeau-aanbieding**. Als u nu jaarabonnee wordt (ten minste tot en met 31 december 1994) en u tevens de rebusprijsvraag oplost en invult, **ontvangt u van ons deze mooie Tefal-friteuse (gratis thuis).**

Wilt u het Reformatorisch Dagblad eerst 14 dagen **gratis op proef**, kruist u dat dan aan op de bon. U krijgt van ons aan het eind van die 14 dagen een invulformulier voor de regio-rebusprijsvraag toegestuurd, dat u kunt gebruiken als u besluit om een abonnement te nemen.

(Dit aanbod is geldig als u de laatste zes maanden geen abonnement heeft gehad.)

Bon in open envelop zonder postzegel zenden aan:

Rebus

-V

N=H

EN=iO

ME=Ni

+S

-R

Ja, stuurt u mij het RD (aankruisen hetgeen van toepassing is)

☐ Ik wil de krant 14 dagen gratis ontvangen

☐ Ik neem een abonnement (ten minste tot en met 31 december 1993) en doe mee met de rebus (De prijs van een jaarabonnement voor 1993 is f 327,35 met 2 weken gratis).

Naam: dhr./mevr.:

Adres: nr.:

Postcode:

Plaats:

Tel.: Handtekening:

Mijn oplossing is:

BON!

